

Калько Андрій Дмитрович, д. геогр. н., професор, завідувач кафедри географії і туризму, **Шевчук Микола Миколайович**, аспірант кафедри педагогіки, **Шкіринець Віктор Миколайович**, аспірант кафедри географії і туризму (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука, м. Рівне), ak74d@ukr.net

ФАКТОРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТУРИЗМОЗНАВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ РІВНЕНЩИНИ

***Анотація.** У статті проаналізовано наукові, соціальні, педагогічні та професійні фактори підготовки майбутніх туризмознавців у закладах вищої освіти Рівненщини на сучасному етапі формування суспільно-економічних відносин. Окреслено перспективи розвитку туризмознавчої науки на найближче майбутнє. Обґрунтовано, що методологічну основу підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства складають системний, культурологічний, інформаційний, інноваційний, творчий, особистісний підходи, а також загальнодидактичні принципи. Визначено особливості специфіки професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у контексті реалізації інноваційних підходів до вивчення гуманітарних дисциплін.*

***Ключові слова:** туризмознавство, принципи навчання, студент, туризм, вища освіта, кафедра.*

Kalko Andrii Dmytrovych, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Head of Department of Geography and Tourism, **Shevchuk Mykola Mykolaiovych**, Postgraduate of the Department of Pedagogy, **Shkirynets Viktor Mykolaiovych**, Postgraduate of the Department of Geography and Tourism (Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities, Rivne), ak74d@ukr.net

FACTORS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TOURISMISTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF RIVNE REGION

Abstract.

***Introduction.** Training specialists for the tourism sector is an important component of the domestic education system. Conceptual ideas of the content and organization of professional training of future specialists in the field of tourism are based on the provisions of the Constitution of Ukraine, Laws of Ukraine «On Education», «On Higher Education», «On Amendments to the Law of Ukraine» On Tourism», National Development Doctrine education, as well as the State programs for tourism development for 2016–2020, which identifies the priority of education in public policy, substantiates the strategy and main directions of its*

development. Ministries and agencies have developed programs for the development of the tourism industry for tourist corridors that run through Ukraine.

Methods. *Methods of innovation analysis are used in the methodological training of future tourism experts.*

Results. *Tourism education is based on the principles set out in the Hague Declaration on International Tourism:*

1. *The quality of tourism as an interpersonal activity depends on the quality of services provided, so the education and training of professionals in the field of tourism are extremely important for the tourism industry and tourism development.*

2. *Effective measures must be taken in this regard*

– *training of individuals for travel and tourism, in particular by including tourism in the curricula of higher education institutions;*

– *increasing the prestige of tourism professions and encouraging young people in particular to choose a career in tourism;*

– *creation of a network of educational institutions capable of providing not only training but also education in the field of tourism on the basis of an internationally standardized curriculum that would facilitate the mutual recognition of diplomas and the exchange of tourism staff;*

– *promoting, in accordance with the recommendations of UNESCO in this field, teacher training, on-going education and training courses for all tourism staff and teachers, regardless of their level;*

– *recognition of the important role of the media in the development of tourism*

Originality. *Research, social, pedagogical and professional factors that carry out future tourism, which are studied among educational institutions, are proposed. The given reports on some and the most various scientific works and educational institutions study in all educational institutions and separate perspective directions of development of tourism in the field of scientific researches.*

Conclusion. *One of the ways to improve the training of specialists in the specialty «Tourism» is the further development of higher education, in connection with which the curriculum introduces blocks of disciplines of industrial, technical and research areas. Additional educational services have been introduced, namely blocks of disciplines of the student's choice, which include in-depth study of foreign languages, study of additional specialized disciplines in the professional field. Prospects for further research are possible in the direction of substantiating interdisciplinary links of professionally oriented subjects in order to improve the quality of training in the field of tourism in accordance with the requirements of the information society and the goal of multicultural dialogue in the hospitality industry, organized employment worldwide at the national level.*

Key words: *tourism, principles of study, student, tourism, higher education, department.*

Підготовка фахівців для туристичної сфери, як «феномену ХХ століття», є важливою складовою вітчизняної системи освіти. Концептуальні ідеї змісту

та організації професійної підготовки майбутніх фахівців-туризмознавців на Рівненщині мають базуватися на положеннях «Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років [1] та «Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2020 року» [2], де визначено пріоритетне значення освіти в державній політиці, обґрунтовано стратегію та основні напрями її розвитку. Державою розроблені програми розвитку туристичної індустрії щодо туристичних коридорів, які проходять Україною. У ході реалізації цих програм планується побудувати більше 20 тис. готельних господарств, розташованих уздовж автошляхів, що будуть обслуговувати туристичні потоки усіх регіонів нашої країни [2]. А, відтак, в Україні мають отримати стимул більш ефективного розвитку усі популярні види туризму.

Нині туризм визнається одним із пріоритетних напрямів діяльності у Рівненській області. Це обумовлено низкою чинників, а саме: потужним туристичним потенціалом (природні, історико-культурні, релігійні, техногенні об'єкти), низьким рівнем промислового забруднення, сусідством з Республікою Білорусь та надзвичайно зручним логістичним розташуванням [2].

Надходження до державного бюджету України від туристичних суб'єктів господарювання (більше 5 тис. туристичних підприємств різних форм власності, 50 різних галузей, понад 1300 державних господарств, 3 тис. санаторних і курортних комплексів, 61 історико-культурний заповідник, 19 природних заповідників і 52 національні парки) в 2019 році зросли до 4,2 млрд. грн. [2]. На сферу туризму зараз працюють транспорт, промисловість, сільське господарство, енергетика, будівництво, медицина, культура тощо. В останні роки спостерігається зростання кількості іноземних туристів.

Активно триває перетворення Рівненської області на центр туристичної активності Західного регіону України в рамках концепції сталого економічного розвитку та забезпечення створення конкурентоздатного на всеукраїнському та міжнародному ринках туристичних послуг туристичного продукту [2]. Нині значна увага приділяється пошуку та реалізації інноваційних проектів у галузі туризму. Зокрема, реалізуються проекти: «Поліський трамвай», у рамках якого розроблені та промарковані туристичні маршрути, влаштовані місця відпочинку туристів, проведено маркетингову кампанію; «Рівненщина туристична». Високою популярністю в умовах карантину користуються 3D тури [2].

По території Рівненщини протікає 170 великих і малих річок, нараховується 52 озера загальною площею 260 км². В області є 1715 історичних пам'ятних місць, відкриті і діють 10 історико-краєзнавчих музеїв. Усе це сприяє активізації туристсько-екскурсійної роботи. Аналізуючи ринок туристичних послуг Рівненщини та ринок праці в цій галузі, варто відзначити, що в області функціонує 60 суб'єктів туристичної діяльності: 9 туроператорів та 51 туристичне агентство, які обслуговують в середньому 11 тис. туристів щороку. Дохід від надання туристичних послуг у 2019 році становив 19,8 млн. грн. Щороку реалізовується більше 3 тисяч путівок. У області працюють понад 100 туристичних фірми, з них 90 – у м. Рівне [2].

Такі зростаючі показники обумовили соціально-економічну необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері туризму. І хоча в Західному регіоні України спеціалістів відповідного напрямку готують у кількох сусідніх обласних центрах (Львові, Луцьку, Тернополі, Житомирі та ін.), проте кадрові потреби туристичної індустрії, в тому числі й Рівненщини, ще не заповнені. Цьому не завадили, навіть, критичні умови світової вірусної пандемії, адже, за нових умов, для формування позитивного туристичного іміджу регіону та реалізації «Державної цільової програми розвитку туризму і курортів на 2016–2020 роки», при депрофесіоналізації кадрів, реструктуризації суб'єктів на ринку туристичних послуг, надзвичайно загострилася потреба в сучасних фахівцях, здатних аналізувати, планувати, організовувати і здійснювати підприємницьку діяльність зазначеної сфери.

Дослідженням професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства в закладах вищої освіти Україні свої праці присвятили відомі вчені: В. А. Квартальнов, О. О. Любіцева, М. П. Мальська, І. Г. Смірнов, Т. І. Ткаченко, В. К. Федорченко, Ф. Ф. Шандор.

О. А. Самохвал обґрунтував, що професійні знання не є однорідними, вони містять три основні компоненти: загальнопрофесійні знання, які відрізняють одну професію від іншої; науково-предметні (дисциплінарні); знання, що мають науково-технологічну природу [3]. Однак, сучасні підходи до аналізу функціонування науково-методичної бази з підготовки фахівців туристичної індустрії в Рівненській області у науковій літературі досліджені недостатньо.

Мета нашої статті полягає у здійсненні комплексного аналізу факторів формування умов професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в закладах вищої освіти (ЗВО) Рівненської області, як елемента впливу на підготовки бази туристичного освітнього продукту.

Відповідно до поставленої мети передбачається вирішити такі *завдання*:

- проаналізувати принципи та значення професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства;
- з'ясувати існуючі освітньо-географічні уявлення про туристичну складову на теренах Рівненщини;
- обґрунтувати перспективи розвитку туристичної освіти.

Туризмознавча освіта базується на концепції розвитку освіти України. Якість туризму, як міжособистісної діяльності залежить від якості послуг, що надаються, тому освіта і навчання фахівців в галузі туризму є дуже важливими для туристичної індустрії та розвитку туризму.

У зв'язку з цим вчені рекомендують вжити ефективних заходів з:

- підготовки спеціалістів для організації подорожей і туризму, зокрема шляхом включення туристичних дисциплін до навчальних планів гуманітарних спеціальностей закладів вищої освіти;
- заохочення, насамперед, молоді до вибору кар'єри в галузі туризму та підвищення престижу туристичних професій;

– створення мережі навчальних закладів, здатних надавати не лише теоретичну, а й практичну підготовку в галузі туризму на основі стандартизованого навчального плану на міжнародному рівні, який буде сприяти взаємному визнанню дипломів і створить можливості для обміну туристичним персоналом;

– сприяння, відповідно до рекомендацій ЮНЕСКО в галузі туризму, навчання викладачів, постійного процесу підвищення кваліфікації для всього туристичного персоналу та викладачів, незалежно від їх рівня;

– визнання ключової ролі засобів масової інформації в розвитку туристичної галузі [4].

Враховуючи окреслене, встановлені принципи, на яких повинна ґрунтуватися педагогічна система професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства:

– загальнодидактичні (гуманізації; наочності; активності; науковості; систематичності, послідовності знань, умінь і навичок; демократизації; поєднання колективного і індивідуального; свідомості; зв'язку теорії з практикою; самостійності; ґрунтовності; доступності навчання; врахування індивідуальних особливостей студентів; емоційності навчання; духовності; особистісного підходу);

– спеціальні (громадянськості, комунікативності, міждисциплінарності, багаторівневості, безперервності, соціоморфності, атрактивності, полікультурності, соціальної актуальності, економічної доцільності) [3].

Професійна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства має низку, доволі важливих для сьогодення положень, а саме:

– соціальне (формування готовності студентів до організації доцільного використання вільного часу людей, розвитку соціально-економічної інфраструктури, що сприяє міжрегіональному співробітництву);

– особистісне (полягає у духовному, моральному, інтелектуальному, психологічному і професійному розвитку, формуванні у свідомості студентів певних ідеалів, зразків поведінки, стилю життя);

– культурологічне (формування гармонійно розвиненої особистості з цілісним науковим світосприйняттям щодо ролі туризму в об'єднанні культури, підвищенні толерантності людей);

– гуманітарне (формування здібностей для вдосконалення особистості, розвитку творчого потенціалу, поширення горизонту знань);

– політичне (полягає в усвідомленні професійної діяльності як важливого і дієвого засобу збереження миру у світі) [5].

Методологічною основою побудови системи туристичної освіти в Україні в сучасних умовах є підхід до туризму, як до освітнього простору, в межах якого відбувається послідовна заміна станів розвитку особистості, її життєве та соціальне самовизначення, становлення інтересів та морально-етичних позицій, розвиток професійної кар'єри в умовах глобалізації [6].

Для забезпечення принципів, на яких ґрунтується педагогічна система професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства, потрібен високопрофесійний професорсько-викладацький склад та відповідна матеріально-технічна база ЗВО.

До 2011 року у закладах III–IV рівнів акредитації Рівненщини підготовка фахівців за напрямом «Туризм» не здійснювалася, а підготовку молодших спеціалістів за спеціальністю 5.140103 «Туристичне обслуговування» в регіоні здійснював лише Державний вищий навчальний заклад Рівненський коледж економіки та бізнесу I–II рівнів акредитації. Тобто, ринок праці у сфері туризму регіону був ненасичений, а якість уже працюючих кадрів вимагала підвищення за рівнями вищої освіти «бакалавр» та «магістр» [2].

Для задоволення такої потреби та заповнення вакансій підприємств туристичної сфери області ліцензування підготовки спеціалістів рівня вищої освіти «бакалавр» за напрямом підготовки 6.140103 «Туризм» обсягом 50 осіб у 2011 році вперше в на теренах краю було здійснено на базі кафедри географії і туризму Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (МЕГУ), що мав необхідний кваліфікований кадровий, науково-методичний потенціал і матеріальну базу для успішної підготовки фахівців цього напрямку. У 2017 р. тут же було проведено ліцензування підготовки фахівців рівня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 242 Туризм у галузі 24 Сфера послуг. Логічним, виглядає саме такий перебіг подій, адже приватний капітал, як вияв підприємницької діяльності, завжди швидше орієнтується в умовах мінливої економічної кон'юнктури.

Водночас, в Національному університеті водного господарства та природокористування (НУВГП), як відповідь на зміну освітньої політики держави з вимогою самоокупності державних вищих освітніх закладів та через суттєве зменшення попиту серед абітурієнтів на технічні спеціальності, наказом № 105 від 22.02.2013 р. п. 2.5 була створена кафедра туризму, діяльність якої мала доповнити бачення рамок стратегії розвитку НУВГП та стратегії економічного та соціального розвитку Рівненської області «Західна брама», як один із пріоритетних напрямів розвитку області до 2015 року з метою підготовки бакалаврів з напрямку 6.140103 «Туризм». Ліцензований обсяг склав 30 осіб. І вже перший набір у 2013–2014 навчальному році показав великий попит на цю спеціальність та спонукав до пошуку шляхів з розширення рамок освітньої ліцензії через нарощування належної матеріальної бази та підсилення кваліфікованими фахівцями з науковими ступенями. Варто констатувати, що за сприяння керівництва університету, таке підсилення відбулося і це вилилося в започаткуванні «магістерського» рівня підготовки студентів, однак якість залучених для цього науково-педагогічних кадрів, на нашу думку, є недостатньою.

Згодом, ще один заклад вищої освіти області, Рівненський державний гуманітарний університет (РДГУ), відреагував на потребу Рівненщини у

фахівцях туристичної галузі, і у 2015 році, після відкриття нових напрямів підготовки 6.040104 «Географія» та 6.010104 «Професійна освіта. Туристичне обслуговування» рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 12 від 31.08.2015 року), змінив назву кафедри екології та збалансованого природо-користування на кафедру екології, географії та туризму (Наказ № 136 осн/д від 01 жовтня 2015 року) та розпочав набір ліцензійним обсягом 25 осіб. Варто зазначити, що з того часу ліцензійний обсяг не мав повного заповнення, на нашу думку, через розмиту назву самої спеціальності (нині це 015 Професійна освіта. Туристичне обслуговування), а, відповідно, «некомфортне» розміщення для пошуку абітурієнтами майбутньої професії в Єдиній державній електронній базі з питань освіти (ЄДБО). Адже, не секрет, що випускники шкіл здійснюють пошук омріяного фаху в системі Інтернет через короткі запити (наприклад, запит «туризм» дає відповідь у вигляді 242 Туризм, або 241 Готельно-ресторанна справа) [7].

Отже, в наш час склалася унікальна ситуація на освітньому просторі міста Рівного і, загалом, в не найбільш густозаселеній, Рівненській області, коли майже однакові освітні послуги з підготовки фахівців з туризмознавства надають три один від одного поряд розміщені університети. Звичайно, такий стан речей не може не тішити вступників та їхніх батьків, через конкуренцію ЗВО у вартості надання освітніх послуг. Перевагу тут, має Міжнародний економіко-гуманітарний університету імені академіка Степана Дем'янчука, оскільки він може суттєво дешевше запропонувати отримати цю професію абітурієнтам, що визначає кількість вступників. Останніми роками цей університет набирає майже удвічі більше студентів-туризмознавців, ніж НУВГП, та втричі більше, ніж РДГУ.

Свої позитивні моменти в конкуренції університетів за тими, хто бажає працювати в галузі туризму, є для науково-педагогічних кадрів відповідних кафедр, що дає змогу викладачам мати альтернативу для працевлаштування та професійного обміну з колегами досвідом і відповідними науковими та методичними доробками.

Освітньо-наукова діяльність профільних випускових кафедр різних університетів міста є, загалом, подібною. Кафедри тісно співпрацюють з Обласною федерацією спортивного туризму Рівненської області, Станцією юних туристів, Управлінням культури і туризму та відділом з питань фізичної культури та спорту Рівненської обласної державної адміністрації.

Викладачі ЗВО включені до складу робочої групи Рівненської обласної адміністрації, що в рамках проекту «Західна брама» працює над удосконаленням функціонуючих та розробкою нових туристичних маршрутів в регіоні. Невід'ємним атрибутом є активна та результативна туристично-краєзнавча робота. Організуються екскурсії до визначних місць України, туристичні походи для студентів під час практик та у вільний час.

Однак є і невеликі відмінності. Тут, знову ж таки, вирізняється МЕГУ, де для вирішення дуже актуальної проблеми практичної підготовки студентів,

на базі природничо-географічного факультету створено студентське туристичне бюро «МЕГУ-ТУР», де студенти мають можливість самостійно розробляти та реалізовувати туристичний продукт. Для цього укладено договори з низкою туроператорів для створення умов студентам-туристам проходити виробничу практику в Туреччині, Болгарії, Німеччині та інших країнах. Викладачі та студенти природничо-географічного факультету беруть активну участь у міжнародних туристичних турнірах, таких як «Міжнародний турнір на кубок Г. І. Денисика», Обласному чемпіонаті з туризму, Відкритому чемпіонаті України з туризму та інших заходах.

Крім того, нині існує низка чинників, які сприяють підготовці кваліфікованих спеціалістів. Зокрема, це: участь у міжнародних освітніх та грантових програмах; у програмах шкільного та вузівського партнерства; участь науковців у міжнародних конференціях, симпозіумах, які стосуються рекреації, туризму, заповідної справи тощо; можливість здійснення навчання за кордоном, стажування та працевлаштування [8].

Виходячи з проведених досліджень, можна зробити висновок, що ринок праці у сфері туризму Рівненської області ненасичений, а кваліфікації кадрів вимагає підвищення якості підготовки бакалаврів та магістрів.

Адже створені нині конкурентні умови підготовки туризмознавців в університетах міста Рівного, не дають належного результату в кількісному та якісному сегменті освітнього процесу. Це, своєю чергою, позначається на тому, що молоді люди або ж зазнають фіаско на конкурсних перегонах туристичних підприємств, або ж узагалі бояться, через брак особистісних якостей, працювати за отриманим під час навчання фахом.

Провівши комплексний аналіз чинників, які впливають на рівень професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства можна стверджувати, що одним із шляхів удосконалення підготовки фахівців зі спеціальності «Туризм» є подальший розвиток ступеневої освіти, у зв'язку з чим до навчального плану варто ввести блоки дисциплін виробничо-технічного та науково-дослідницького напрямку та надавати освітні послуги з використанням досвіду успішних на туристичному ринку країн. Проведений аналіз засвідчує, що відомі туристичні підприємства із задоволенням готові йти до студента, ділитися напрацюваннями та пропонувати робочі місця. На заваді ж стоїть низька якість підготовки випускників ЗВО, інертність науково-педагогічних працівників та неконкурентно-некомфортні умови праці і підвищення кваліфікації спеціалістів відповідної галузі.

Перспективи подальшого наукового дослідження можливі в напрямі більш глибокого обґрунтування проблем і перспектив розвитку ринку освітніх послуг Рівненщини в галузі туризму, а, відтак, доцільності використання міждисциплінарних зв'язків предметів професійно орієнтованого циклу з метою підвищення якості підготовки фахівців у сфері туризму відповідно до вимог сьогодення.

Список використаних літературних джерел

1. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років. URL: http://tntpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncept.pdf (дата звернення: 19.06.2020).
2. Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2020 року URL: <http://www.old.rv.gov.ua/sitenew/data/upload/photo/8/strategiya.pdf> (дата звернення: 19.06.2020).
3. Самохвал О. А. Теоретичні основи змісту професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі у ВНЗ України. *Молодий вчений*. 2016. № 1 (38). С. 497–500.
4. Стоян Т. А. Підготовка кадрів для туристичної галузі в сучасній Україні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 6 Історичні науки*. 2013. Вип. 10. С. 276–284.
5. Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю факультету міжнародного туризму та управління персоналом Запорізького національного технічного університету, м. Запоріжжя, 30–31 березня 2017 р.: в 2 т. Колектив авторів. За заг. ред. проф. В. М. Зайцевої. Запорізький національний технічний університет. Запоріжжя: «Просвіта», 2017. Т. 1. 436 с.
6. Мальська М. П., Худо В. В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу. Київ: Центр навчальної літератури. 2004. 272 с.
7. Пошук конкурсних пропозицій. Вступна кампанія 2020. URL: <http://vstup.edbo.gov.ua> (дата звернення: 19.06.2020).
8. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг. Київ, 2006. 436 с.

References

1. Proekt Kontseptsii rozvytku osvity Ukrainy na period 2015–2025 rokiv. URL: http://tntpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncept.pdf (Last accessed: 19.06.2020) (In Ukrainian).
2. Stratehiia rozvytku Rivnenskoï oblasti na period do 2020 roku. URL: <https://www.rv.gov.ua/strategija-rozvytku-rivnenskoyi-oblasti-na-period-do-2020-roku> (Last accessed: 19.06.2020) (In Ukrainian).
3. Samokhval O. A. (2016). Teoretychni osnovy zmistu profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv turystychnoi haluzi u VNZ Ukrainy. *Molodyi vchenyi (Young scientist)*, 1 (38), 495–500 (In Ukrainian).
4. Stoian T. A. (2013). Pidhotovka kadriv dlia turystychnoi haluzi v suchasniï Ukraini. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 6 Istorychni nauky (Science Chronicle of the National Pedagogical University imeni M. P. Drahomanova. Seriya 6 Historical Sciences)*, 10, 276–284 (In Ukrainian).
5. Stratehichni imperatyvy rozvytku turyzmu ta ekonomiky v umovakh hlobalizatsii: materialy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii, prysviachenoï 10-richchiu fakultetu mizhnarodnoho turyzmu ta upravlinnia personalom Zaporizkoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu, m. Zaporizhzhia, 30–31 bereznia 2017 r.: v 2 t. Kolektyv avtoriv. Za zah. red. prof. V. M. Zaitsevoi. *Zaporizkyi natsionalnyi tekhnichnyi universytet*. Zaporizhzhia: «Prosvita», 2017. T. 1 (In Ukrainian).
6. Malska M. P., Khudo V. V., Tsybukh V. I. (2004). Osnovy turystychnoho biznesu. Kyiv (In Ukrainian).
7. Poshuk konkursnyh propozytsii. Vstupna kampaniia 2020. URL: <http://vstup.edbo.gov.ua> (Last accessed: 19.06.2020) (In Ukrainian).
8. Liubitseva O. O. (2006). Rynok turystychnykh posluh. Kyiv (In Ukrainian).

Стаття поступила в редакцію 10.06.2020 р.